



BEL €25 – INT €30

Algemeen Brugge – Tweemaandelijkse tijdschrift

Dossier Textile & Texture

NL / FR

308

Architecture in Belgium

A 11



51N4E, B-ild, Baukunst, Central, Chevalier Masson, Aslı Çiçek, Flore Fockede, Générale, HBAAT, Mamout, Ono, Ouest, Sarah Poot, Reservoir A, URA

	5	Edito <i>Amaryllis Jacobs</i>	
	6	Foto-essay <i>Flore Fockedey</i>	
DOSSIER: TEXTILE & TEXTURE	14	Ono, M127, Antwerpen 'Buiten de lijnen' <i>Eline Dehullu</i>	Project
	23	Architectuur en textielontwerp I 'Steen en stof' <i>Eireen Schreurs en Caroline Voet</i>	Achtergrond
	31	Chevalier Masson 'De tentreflex' <i>Léone Drapeaud</i>	Interview
	39	B-ild – Inside Outside, Vooruit, Gent 'Bold & Beautiful' <i>Aslı Çiçek</i>	Project
	44	Aslı Çiçek, Maison Hannon, Brussel 'Eloquentie' <i>Dominique Pieters</i>	Project
	51	Architectuur en textielontwerp II 'Stof tot nadenken' <i>Marie Pok</i>	Achtergrond
	56	Bookshop en restaurant Kanal-Centre Pompidou, Brussel 'Complexe eenvoud' <i>Pieter T'Jonck</i>	Project
	63	Ouest, Théâtre Jean Vilar, Louvain-la-Neuve 'Op maat gesneden' <i>Cécile Vandernoot</i>	Project
	68	Mamout, Dailly, Schaarbeek 'Vol verrassing' <i>Cécile Vandernoot</i>	Project
	75	Kunstintegratie 'Kunst, architectuur en textuur' <i>Angelique Campens</i>	Achtergrond
	80	Sarah Poot, Kasteel, Antwerpen 'Met schijnbare eenvoud' <i>Bart Tritsmans</i>	Project
	87	51N4E, Falconpoort, Antwerpen 'Binnenstebuiten' <i>Christophe Van Gerrewey</i>	Project
WEDSTRIJD	92	Open Oproep: katholieke kerk, Herentals 'Langs de Nete groeit een kerk' <i>Hedwig Truys</i>	Bijdrage
PRODUCT NEWS	98	<i>Viviane Eeman</i>	
PORTRET	104	Felt, Gent <i>Eline Dehullu</i>	Bureau
	106	Label, Brussel <i>Amaryllis Jacobs</i>	Bureau
STUDENT	108	Cotisser l'espace 'Samen-stellen' <i>Lara Molino</i>	Atelier
	110	Architecture Without Content 'Everything' <i>Louis De Mey</i>	Atelier
NIEUWS	112	Josef en Anni Albers 'Polychromische harmonie' <i>Eline Dehullu</i>	Expo
	114	Louise Morin 'Aan den lijve ondervinden' <i>Jolien Naeyaert</i>	Expo
	116	Horst 'To Have or To Hold' <i>Fabian Devriendt</i>	Expo
	118	Simone Guillissen-Hoa 'Een kleine geschiedenis' <i>Eline Dehullu</i>	Expo

REDACTIE
EN TEAM

Artistiek directeur
Amaryllis Jacobs

Hoofd publicaties
Eline Dehullu

Hoofd expo's en lezingen
Lara Molino

Projectleider
Céline Van de Velde

Productiecoördinator
Grégoire Maus

Verantwoordelijke communicatie en pers
Guilliana Venlet

Office manager en verantwoordelijke abonnementen
Deborah Schwarzbau
office@a-plus.be
abonnement@a-plus.be

Verantwoordelijke advertenties en sponsoring
Rita Minissi
rita.minissi@mima.be
+32 497 500 292

Voorzitter raad van bestuur
Philémon Wachtelaer

Ondervoorzitter
Anne Sophie Nottebaert

Secretaris
Geert De Groote

Leden
Petra Decouttere
Paul Dujardin
Christiane Gerlach
Ruben Goots
Nicolas Hemeleers
Jo Huygh
Anne Ledroit
Isabelle Vanhoonacker

Redactieraad
Gilles Debrun
Elodie Degavre
Nicolas Hemeleers
Kelly Hendriks
Hera Van Sande
Guillaume Vanneste
Ward Verbakel

FREELANCE
MEDEWERKERS

Vormgeving
Terry Kritis i.s.m.
Bernardo Berga

Vertalingen
Eva Van Walle^{NL}
Alain Kinsella^{FR}
Antoon Wouters^{Product news}

Copy-writing
Charlotte Bonduel^{NL}

Copy-editing
controtaaldelete.be^{NL}
Benoît Francès^{FR}

Druk
die Keure, Brugge

A+ is een uitgave van ICASD
Informatiecentrum voor
Architectuur, Stedenbouw
en Design.

Verantwoordelijke uitgever
Philémon Wachtelaer
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussel
www.a-plus.be

Copyrights
Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag
worden veelevoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of
openbaar worden gemaakt
in enige vorm of op enige
wijze, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming
van de uitgever. Elke auteur is
verantwoordelijk voor zijn of
haar bijdrage.

Beeldcover
B-ild - Inside Outside,
Vooruit, Gent
© Sepideh Farvardin

AUTEURS

Angelique Campens
is onafhankelijk kunsthistoricus, schrijver, docent en curator. Haar werk richt zich op de wisselwerking tussen beeldhouwkunst en architectuur, de integratie van beeldhouwkunst in de openbare ruimte en de openbare ruimte en sculpturaal beton (*béton brut*).

Aşlı Çiçek
studeerde in 2004 af aan de afdeling Architectuur en Design van de Academie voor Schone Kunsten in München. In 2014 richtte ze haar eigen praktijk op, gericht op tentoonstellingsarchitectuur. Ze is gastdocent aan verschillende Belgische universiteiten.

Louis De Mey
studeerde in 2015 af als ingenieur-architect, waarna hij een periode bij Bovenbouw Architectuur en TAB Architects werkte. Vervolgens startte hij een doctoraatsonderzoek aan Universiteit Gent.

Fabian De Vriendt
is ingenieur-architect. Hij studeerde in 2021 af aan de Universiteit Gent. Hij werkt als architect bij Bovenbouw architectuur in Antwerpen.

Léone Drapeaud
is afgestudeerd als architect aan de faculteit Architectuur La Cambre Horta van de ULB. Als lid van het onderzoekscollectief Traumnovelle bestudeert ze de interacties tussen gender en ruimte. Momenteel werkt ze voor Perspective.Brussels.

Flore Fockedeey
studeerde af aan de Faculté d'Architecture van de ULB in 2017. Sindsdien werkt ze als zelfstandig ontwerper en als medewerker bij de textielstudio Chevalier Masson in Brussel.

Jolien Naeyaert
is een ingenieur-architect en beeldend kunstenaar. Ze studeerde af aan de Universiteit Gent in 2012 en studeerde vervolgens autonoom ontwerp aan de KASK Hogeschool voor de Kunsten Gent. Tussen 2015 en 2023 werkte ze bij Robbrecht en Daem Architecten en sinds 2020 doceert ze aan Sint-Lucas Brussel.

Dominique Pieters
werkt als architectuurjournalist voor (inter)nationale tijdschriften en uitgeverijen. Ze doceert aan de TU Delft (NL) en de KU Leuven (Brussel en Gent). Als ervaren gids van architectuurreizen richtte ze in 2017 de architectuurreisorganisatie Planopli op.

Marie Pok
is romanist van opleiding. Ze is sinds 2012 directrice van het CID - Centrum voor innovatie en design in Le Grand-Hornu nabij Bergen. Daarvoor werkte ze als zelfstandige journalist.

Eireen Schreurs
is een Nederlandse architect en academica, met een brede interesse voor architectuur en materialiteit. In 2023 doctorerde ze op dit onderwerp met haar proefschrift genaamd 'Materiële Dialogen'. Naast haar academische werk als universitair docent leidt ze met Like Bijlsma het architectenbureau SU Boffice.

Bart Tritsmans
doceert aan de Universiteit Antwerpen. In 2014 behaalde hij een doctoraat in geschiedenis (Universiteit Antwerpen) en bouwkunde (Vrije Universiteit Brussel). Zijn onderzoek richt zich op de historische evolutie van stedelijk groen.

Hedwig Truyts
studeerde interieurarchitectuur en vervolgens stedenbouw en ruimtelijke planning aan het Henry Van de Velde Instituut. Zij is projectbegeleider bij het Team van de Vlaamse Bouwmeester.

Pieter T'Jonck
is architect. Hij schrijft over architectuur, beeldende kunst en podiumkunsten voor verschillende Belgische en buitenlandse kranten en tijdschriften. Hij werkt voor de radiozender Klara en was in 2017 hoofdredacteur van A+.

Christophe Van Gerrewey
is architectuur- en literatuurtheoreticus. In 2014 doctorerde hij aan de Universiteit Gent met een onderzoek naar de geschriften van architectuurcriticus Geert Bekaert. Hij werkt als hoogleraar architectuurtheorie aan de École Polytechnique Fédérale de Lausanne in Zwitserland.

Cécile Vandernoot
is een architect en auteur die zich inzet voor de erkenning van de architectuurcultuur in België. Sinds 2011 doceert ze aan de Faculteit Architectuur LOCI van de Universiteit van Leuven in Brussel en Doornik.

Caroline Voet
is architect en academica. Naast een doctoraat over ontwerpstrategieën en een positie aan de KU Leuven, heeft ze ook het architectenbureau Voet Architectuur.

ADVERTEERDERS

Ald
Aliplast
Axor
Batimat
Bega
Bruxelles Environnement |
Leefmilieu Brussel
Bulo
Design Museum
Forster
Geberit

Gira
Gyproc
Jung
Renson
Rockfon
Stone
Velux
Villeroyet Boch
Vola
Zumtobel





➤ HBAAT - Chevalier-Masson (ism. Flore Fockede), Mediatheek, Cappelle-en-Pévèle, 2018

De tentreflex

Doorschijnend of als scherm, gedrapeerde kleurenweelde of alternatief voor technische materialen: Chevalier Masson is met zijn ruimtelijke interventies de beperking te slim af. Met hun eclectische en ingenieuze samenstelling spelen hun installaties in op de bewoonde ruimte en haar gladde hout-, glas- of betonpartijen.

Léone Drapeaud

Op een warme namiddag in maart ontmoet ik het textielontwerpersduo Eric Chevalier en Anne Masson in hun kantoor in Vorst. We nemen plaats rond een grote tafel bij het raam. Aan de muur hangt een rek vol boeken en textielstalen, geweven en gebreide voorwerpen en bobijnen. De materialen komen van afgelopen, huidige of toekomstige projecten. Tijdens ons gesprek grasduint Anne met mij door de digitale archieven, terwijl Eric af en toe opstaat om me een stofstaal aan te reiken.

Léone Drapeaud Tegenover het rek met textielsoorten hangt een verzameling bevestigingssystemen en staaltjes op een bord dat tegen de muur leunt. Ze lijken te wachten op het goede moment. Getuigen ze van jullie onderzoekende en experimentele aanpak? Hoe verloopt jullie creatieve proces?

Chevalier Masson Wij zijn in de architectuur beland nadat we in andere sectoren ervaring hadden opgedaan: breisels en weefsels voor de mode-sector (Anne Masson), gemengde technieken voor de haute couture en materialen voor de autosector (Eric Chevalier). Door te experimenteren met verschillende processen startten we samen met eigen projecten voor de woonruimte: dekens, tapijten, kussens...

De eerste uitnodiging voor een architecturale context kwam van 51N4E. We maakten een dagbed voor een privéwoning, waarbij we ons baseerden op intuïtieve voorstellen. Het *Lichtbed* is een zwevend, organisch landschap met een dubbelzinnige schaal en een levendig kleurenpalet. Het bestaat uit lange, gebreide cilinders die geweven zitten om een metalen structuur die ontworpen was door de architecten.

Een opdracht is voor ons een startpunt om bepaalde elementen te onderzoeken: denk maar aan de manier waarop een context het materiaal kan inspireren, dankzij links met de omgeving. Samen met Hbaat hebben we bijvoorbeeld verticale wanden ontworpen voor een mediatheek in Cappelle-en-Pévèle. We namen contact op met een lokale fabriek die high-end Wilton-tapijten weeft op 19de-eeuwse machines, een restant van de

intense industriële activiteit in Noord-Frankrijk. We gebruikten smalle traplopers, waarmee we op de grond grote oppervlakken samenstelden, en speelden met motieven en kleurvlakken op de verschillende stroken. Door het materiaal van de vloer te tillen en verticaal op te hangen, werden beide kanten van de lopers zichtbaar en evenwaardig. Die ingreep gaf ons een radicaal nieuw perspectief op de tijdloze motieven.

Onlangs nodigde Alexandre Thériot ons uit om een seminarie van een week te leiden aan de ETH Zürich. We stelden voor om een workshop te geven in Prato, Noord-Italië. De stad dankt haar ontstaan aan de textielindustrie en is gespecialiseerd in wolrecyclage. In het centrum van Prato vind je nog alle processen die doorlopen worden bij het spinnen, weven en verven van wol. Als we op verplaatsing zijn, gaan we graag op ontdekking. De architectuurstudenten en -docenten organiseerden fabrieksbezoeken. Met stoffen die we tijdens de bezoeken ontdekten – restjes fijngeweven wol en een doorschijnende stof uit een deadstock – creëerde de hele groep een grote, plooibare ruimte. Ze kreeg de naam *Palazzo Stracci*: een structuur van opgespannen polypropyleen-stroken bevestigd aan ankerpunten in de ruimte die door de vereniging Lottozero ter beschikking was gesteld. De hele structuur is demonteerbaar en verplaatsbaar. Toen de eerste doeken op de structuur werden aangebracht, werd het al donker. We waren moe. We gingen er spontaan onder zitten, wat Alexandre Thériot de ‘tentreflex’ noemde.

We willen studenten de zin voor verbinding met de realiteit en avontuur bijbrengen en bovenal aanmoedigen om te evolueren en beslissingen te nemen tijdens de uitvoering. Plannen, maquettes, tests en prototypes op schaal 1:1 zijn instrumenten die helpen om geslaagde oplossingen voor te bereiden en de gevoeligheid van de overwogen materialen te beoordelen. Maar tijdens de uitvoering moet een schaa sprong gemaakt worden. Dat is stimulerend! We vergezellen bijna altijd het plaatsingsteam; bij de meest experimentele projecten speelt die fase zo'n actieve rol in de afwikkeling dat we de uitvoering niet volledig uit handen kunnen geven.

LD Tussen de opgehangen, uitgestalde en strak opgeplooiden stoffen zijn er een paar die opvallen: reflecterende oppervlakken of wollige dekzeilen, rollen of netten. Wat maakt iets tot textiel?

CM Textiel is eerst en vooral een beweeglijk oppervlak. Het is een veelzijdige en sterk narratieve drager. We proberen voortdurend van de platgetreden paden af te wijken, onze eigen mentale paden inbegrepen, en materialen op een onverwachte manier te gebruiken.



➤ Palazzo Stracci, ETH Zürich (Alexandre Theriot), seminarweek in Lottozero, Prato, 2023

➤ *Blanc-manteau*, deel van het project *Mémoires du futur* van het Zerm-collectief, 2023 ('Mondes nouveaux', geïnitieerd door het ministerie van Cultuur van Frankrijk, medewerker: Antonin Bachet)



**‘Textiel is eerst en vooral een beweeglijk oppervlak.
Het is een veelzijdige en sterk narratieve drager.’**



© Michel De Csteene

© Marion Stalens



↓↑ HBAAT - V+ (Flore Fockedey), Pont des arts, culturel centrum in Marcq-en-Baroeul, 2021

© Frédéric Desalle



Nu en dan gaan we naar beurzen voor technische materialen. Daar vinden we textiel dat bijvoorbeeld thermisch, akoestisch, stralingswerend of antibacterieel is. Want zelfs de stoffen waarbij andere eigenschappen dan het esthetische primeren, kunnen verhalen helpen vertellen. Op dit moment werken we bijvoorbeeld met wol die gebruikt wordt om militaire drinkflessen te isoleren. De wol heeft een warmbruine kleur en mooie, dikke textuur. Een ander isolerend textiel gaf aanleiding tot het werk *Blanc manteau*, dat we in samenwerking met het collectief Zerm maakten, in het kader van hun architecturale onderzoeksproject *Mémoires du futur*. Dit project ging op zoek naar prototypes voor verschillende energiebesparende thermische systemen voor een woning in Peisey-Nancroix (Haute-Savoie), in het Palais de la Mine.

Voor de inrichting van het Design in Dialogue Lab van Freek Persyn aan de ETH maakten we een groot cirkelvormig gordijn van dekens die met plastic oogjes op een raster zaten vastgeschroefd. Aan de binnenkant van de cirkel zie je het legpatroon van de dekens. De oranje tinten vormen de omtrek van de discussieruimte. Aan de buitenzijde is de wand ondoorschijnend, op kleine lichtstraaltjes na, die door de holle oogjes in de dekens op regelmatige afstanden naar buiten schijnen. Buiten is de module niet langer zichtbaar, maar het raster waarop de dekens gemonteerd werden des te meer. De dekens zijn tweedehands en komen uit een voorraad van het Franse leger. Elke deken is lichtjes anders, waardoor de ruimte een organische, bijna picturale dimensie krijgt. Hergebruikte materialen zijn niet alleen ethisch en ecologisch interessant; ze brengen ook diepte in het werk en prikkelen de verbeelding. Bij materialen die in een eenheid of module samengebracht worden, zoals een deken of snijresten, wordt het assemblagesysteem een deel van de compositie: ritme en herhaling creëren een nieuw oppervlak.

Een textieloppervlak bestaat niet alleen als een vlak, maar leeft in drie dimensies. Voor het CIAP in Genk maakten we, in samenwerking met Point Supreme en 51N4E, een scenografie om de film *A Demonstration* van Sasha Litvintseva en Beny Wagner te tonen. De projectie was gepland in een machinekamer met daglicht. Het decor kan weggehaald worden en zit niet in de vloer verankerd. Het hangt in de ruimte als een spinnenweb overtrokken met een huid van verhuisdekens – met de typische witte streep. Ze zijn als dakpannen in een vooraf bepaald patroon op een basis van gaas gelegd.

Op de schaal van de maquette (1:10) was niet duidelijk dat de basis aan de binnenkant licht zou doorzakken onder het gewicht van de dekens. Uiteindelijk werd de binnenkant van de tent bolvormig, wat perfect samenging met het thema van de film. Bij elk project gaan we even experimenteel op zoek naar technische oplossingen voor de as-

semblage van een frame, ophangingen, elementen van aanhechting, openingen, bewegingen... We gebruiken geen standaardoplossingen.

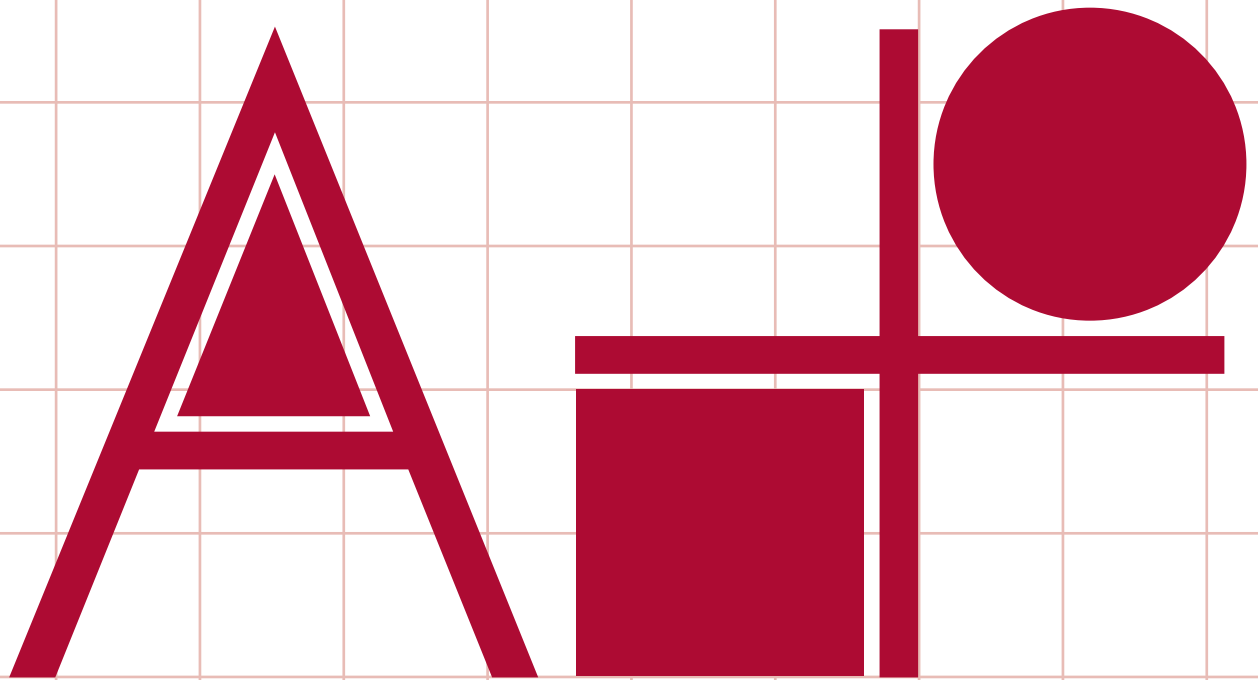
LD **Ik zie dat een van de drie opeenvolgende kamers van deze kleine Brusselse woning aan het zicht onttrokken is. Ze ligt verborgen achter textielschermen. Wat is de rol van textiel in architectuur?**

CM Eerst en vooral moet je je de bewoonde ruimtes voorstellen. Wat heeft een ruimte nodig? Schaduw? Meer licht? Een betere akoestiek? Moet ze worden opgedeeld of juist ruimer lijken? Moet een installatie uitnodigen, oriënteren, filteren, een veelzijdig gebruik mogelijk maken?

Voor het cultureel centrum Pont des Arts in Marcq-en-Baroeul ontwierpen we bijvoorbeeld een enorm gordijn om een ruime feestzaal in tweeën te delen. De ruimte werd verdeeld zonder dat het natuurlijke licht in het achtergelegen deel verloren ging. Bovendien was het plafond zo hoog dat het gewicht (en de prijs) van een gordijn over de volledige hoogte ook te hoog zou zijn geweest. Daarom werkten we bovenaan met netten en onderaan met dubbelzijdig gekleurd fluweel, wat het gordijn een dansende beweging gaf.

In het dagelijkse leven zorgt textiel voor een huiselijke sfeer. Het zorgt voor intimiteit, comfort en gastvrijheid. We hebben allemaal herinneringen aan stoffen, kleding, plaatsen... Ze hebben een sterke emotionele en symbolische impact, gelinkt aan onze persoonlijke en collectieve geschiedenis. Middels die menselijke schaal draagt textiel bij tot het karakter en het uiterlijk van gebouwen. Het nodigt ons uit om bepaalde praktijken en levensstijlen (opnieuw) te bevragen, met een haalbaar budget: lichamen verwarmen in plaats van ruimtes, of het omkeerbare gebruik van bewoonde ruimtes bevorderen. ▲ ■ ●

In samenwerking met **BOUWMEESTERMAITREARCHITECTE**



23.09 **Identity & Iconism** A+309 Magazine release

24.09 **Ensamble Studio** A+ Lecture, Bozar

15.10—
12.01 **Rotor** A+ Exhibition & Lecture, Bozar
Entangled Matter

09.12 **Rotor** A+310 Magazine release
Material Flows

12.12 **Rotor** A+310 Launch, Bozar
Material Flows

Info and tickets a-plus.be / Bozar, Centre for Fine Arts, Rue Ravensteinstraat 33, Brussels



A+ Classic 4 nummers &
1 speciale uitgave/jaar

€ 99 (incl. btw)

A+ Student/Intern 4 nummers &
1 speciale uitgave/jaar

€ 59 (incl. btw)

A+ More 1 Classic abonnement + duotickets voor lezingen,
tentoonstellingen, vip-events en vernissages +
toegang tot ons digitale tijdschriftenarchief

€ 250 (incl. btw)

A+ Corporate Packagedeal met meerdere
abbonementen.
Meer info op a-plus.be

vanaf € 250 (incl. btw)

Abonneer je nu op A+!



Abonneer je op a-plus.be/nl/abonnement. Of stuur een mail naar abonnement@a-plus.be. Dank je!
ICASD vzw - IBAN: BE25 3101 3956 3282 - BIC: BBRUBEBB

forster presto xs

Our minimalistic.



De superslanke stalen profielen van Forster laten een maximale daglichtinval en transparantie toe. Dankzij het elegante en slanke profiel is een maximale transparantie mogelijk vanaf 23 mm. De forster presto xs-profielen passen perfect in de hedendaagse architectuur en projecten op zoek naar een minimalistisch en puristisch design.